

8 клас

ТЭМА: ВЫКАЗНІК І СПАСАБЫ ЯГО ВЫРАЖЭННЯ, ВІДЫ ВЫКАЗНІКАЎ

Мэты ўрока:

- фарміраваць уменне вызначаць выказнік і яго тыпы ў сказе;
- выпрацоўваць уменне правільна будаваць сказы з рознымі відамі выказнікаў і выкарыстоўваць іх у мове; развіваць навыкі вуснай і пісьмовай мовы;
- фарміраваць у школьнікаў уменне здабываць веды самастойна і ў сумесным пошуку;
- стварыць умовы для творчага засваення тэмы;
- выхоўваць любоў да роднай прыроды, роднага краю.

Абсталёванне: падручнік, карткі-заданні

Тып урока: урок засваення новых ведаў.

ХОД УРОКА

I. Арганізацыйны этап

II. Арыенціровачна- матывацыйны этап

Толькі тыя веды становяцца нашым набыткам, калі мы прыходзім да іх, здабываем іх самі.

Я. Колас

Настаўнік:

Якая асноўная думка выказвання?

Пра выказнік прапаную вам пагаварыць на сённяшнім уроку. Тэма ўрока : «Выказнік. Тыпы выказнікаў».

1. Сумеснае вызначэнне мэт.

Настаўнік: У вас на партах ляжаць рабочыя лісты, адзначце + (так), - (не), ? (не ведаю) на заданні ў першым слупку.

	Выказнік з'яўляецца галоўным членам сказа		
	Выказнік абазначае дзеянне прадмета		
	Выказнік у сказе <i>Свае творы Я.Колас пачаў пісаць вельмі рана</i> з'яўляецца састаўным іменным		
	Выказнік у сказе <i>Багатую спадчыну пакінуў нам Я. Колас</i> з'яўляецца простым дзеяслоўным		
	Выказнік у сказе <i>Я. Колас – з'ява ў духоўным жыцці беларускага народа незвычайная, непаўторная</i> з'яўляецца састаўным дзеяслоўным		
	Выдзяляюць 5 тыпаў выказнікаў		

Настаўнік: Як вы думаеце, аб чым вы даведаецеся на ўроку?

Чаму павінны навучыцца?

Прааналізуйце свае адказы і звярніце ўвагу на тыя пункты, у якіх вы паставілі пыталнікі.

III. Аперацыйна-пазнавальны

Мэтанакіраваная пазнавальная дзейнасць вучняў па вывучэнні новага вучэбнага матэрыялу

1. Праца ў групах

Настаўнік:

Звярніцеся да § 16.

На якія два віды падзяляюцца выказнікі?

На якія віды падзяляюцца дзеяслоўныя выказнікі?

2. Вусная прэзентацыя схем

3. Аналіз тэхналагічнай мадэлі “Віды выказнікаў”

На дошцы выводзіцца тэхналагічная мадэль “Віды выказнікаў”, дзе сістэматызаваны ўсё тэарэтычны матэрыял па тэме “Віды выказнікаў”. Ажыццяўляецца аналіз каардынат мадэлі з мэтай засваення вучнямі новага тэарэтычнага матэрыялу.

4. Засваенне ведаў і спосабаў дзейнасці, першаснае разуменне вывучанага

Вучні чытаюць сказы, знаходзяць граматычную аснову сказа, вызначаюць від выказнікаў у сказах і спосабы іх выражэння.

1. *Жыве ў маім сэрцы побач з любоўю да Радзімы любоў да мовы.*
2. *Любоў да прыроды – гэта частка любві да Радзімы.*
3. *Хачу бясконца славіць наш родны беларускі край.*
4. *Без Радзімы і без свайго народа чалавек не можа жыць.*
5. *Сустрэча з роднымі мясцінамі была незабыўнай.*
6. *Ніколі не паставіць на калені наш народ!*

Пры вызначэнні віду выказніка ў апошнім сказе “не паставіць на калені” вучні адчулі цяжкасць, узнікла праблемная сітуацыя.

Настаўнік:

А што гэта за спалучэнне? (*фразеалагізм*).

Настаўнік прапануе звярнуцца да падручніка і знайсці адказ на пытанне на стар.82.

Вучні адзначаюць, што выказнік называецца простым дзеяслоўным, калі выражаны фразеалагізмам.

5. Эмацыянальны канфлікт, пошук новых ведаў

Настаўнік яшчэ раз звяртае ўвагу на тыпы выказнікаў у такіх сказах.

Паглыбленне ведаў

1. Работа з тэкстам

Настаўнік чытае тэкст.

Усе мы любім родную зямлю, тое месца, дзе мы жывём, вучымся, сябруем. Але часам надыходзіць такі момант, калі цягне нас у падарожжжа. Хочацца паглядзець іншыя краіны, іх прыгажосць незвычайную. І мара наша здзяйсняецца. Мы едем у экзатычную краіну з экзатычнай прыродай. Сапраўды, захопляе прыгажосць, новыя ўражання. Здаецца, жыў бы і жыў у гэтым раі.

Але праходзіць тыдзень, два тыдні, і нас пачынае проста цягнуць дамоў. А рэчка за вёскай, лес і крынічка каля хаты здаюцца самымі прыгожымі і непаўторнымі.

І так сумна становіцца на душы, што разумееш: трэба ехаць дадому.

“Даследаванне тэксту”

Вучні вызначаюць асноўную думку тэксту, называюць сказ, у якім яна заключана, вызначаюць стыль тэксту, прыводзяць аргументы.

Заданне: выпісаць выказнікі з 1 і 2 абзаца, вызначае іх від і спосаб выражэння.

Настаўнік папярэджвае аб тым, што, калі сказ складаны, неабходна выпісваць выказнік з кожнай часткі.

Фізкультхвілінка

Давайце дацягнемся да блакітнага неба...

Станем галінкамі моцнага дрэва.

І прабяжым па гасцінцы знаёмым.

Разам паслухаем шэлест лістоты

Позіркам родны абшар абвядзём.

А потым уважліва ўдаль паглядзім

І роднай зямлі паклон аддадзім.

1. Творчая праца

Настаўнік.Звярніце ўвагу на эпіграф урока.

Чым звязаны тэкст, над якім мы працавалі?

Што вы можаце сказаць пра чалавека, які напісаў такія радкі?

Што ўяўляе сабой гэта выказванне як сінтаксічная адзінка?

Назавіце граматычную аснову, від выказніка.

Адкажыце пісьмова на пытанне: Што такое карэнні матчынай зямлі? выкарыстоўваючы састаўны іменны выказнік.

Матчынай зямлі карэнні – гэта малая радзіма, дзе спачываюць нашы продкі.

Матчынай зямлі карэнні – гэта родная вуліца, бацькоўская хата, сябры, аднавяскоўцы, настаўнікі.

Матчынай зямлі карэнні – гэта хата, дзе ты зрабіў свае першыя крокі.

2. Заданні па выбары на прымяненне атрыманых ведаў у розных сітуацыях.

1) *Самадыктант.*

Запісаць па памяці апошнюю штрафу з верша “Трэба дома бываць часцей”, вызначыць від выказнікаў.

2) Перакласці тэкст на беларускую мову, у апошнім сказе вызначыць від выказніка.

Самое прекрасное на свете – Родина. У каждого человека есть Родина, и каждый любит её. Любит родные леса и поля, любит людей, с которыми живёт, любит свой народ. Любит свой родной язык и песни своего народа. Без Родины и без своего народа человек не может жить.

3) Перабудаваць сказы, замяняючы просты дзеяслоўны выказнік састаўным дзеяслоўным ці састаўным іменным.

Чалавек удалечыні ад Радзімы сумуе.

III. Кантрольна-карэкцыйны і рэфлексійны

1. Тэст

Выпісаць нумары сказаў з выказнікам

- а) простым дзеяслоўным;
- б) састаўным дзеяслоўным;
- в) састаўным іменным.

1. *Чары паэзіі Колас пачаў чэрпаць з чыстых крыніц народнай мудрасці.*

2. *Я.Колас заўсёды быў пранікнуты клопатамі пра чалавека.*

3. *Паэзія Я.Коласа сваімі вытокамі выходзіць з глыбіні народнай творчасці.*

4. *Барацьба за светлую будучыню стала мэтай жыцця і творчасці Я.Коласа.*

5. *Творчасць Коласа натхняе маладых паэтаў на вярышню паэтычнага майстэрства.*

6. *Сёння мы можам ганарыцца творчасцю Я.Коласа.*

2. Праверка тэста. Выстаўленне і каменціраванне адзнак.

Настаўнік: Вызначце віды выказнікаў у словах Я. Коласа, з якіх мы пачалі ўрок.

1) **Дамашняе заданне (па выбары):**

- пр. 118;

- запісаць выказванні беларускіх паэтаў пра родны край;

- выпісаць са слоўніка прыказак прыказкі на тэму “Мой родны край”.

5. Рэфлексія.

Настаўнік:

- Вернемся да табліцы, з якой працавалі ў пачатку ўрока. Пастаўце ў другі слупок вашы папраўкі.

- Аб чым вы даведаліся сёння на ўроку?

- Чаму навучыліся?

- Ці задаволены ты, як прайшоў урок?

- Ці атрымаў ты новыя веды?

- Ты змог паказаць свае веды?

- Заданні якога тыпу найбольш спадабаліся?

- Якія заданні выклікалі цяжкасці?

- Над чым трэба яшчэ працаваць?

- Якія заданні патрэбна ўключыць у наступны ўрок?

Складанне сінквейна

РАДЗІМА

Дарагая, любая, мілая.

Квітнее, прыгажэе, развіваецца...

Радзіма – мой дарагі куток.

Маці.

1. Адзначце + (так), - (не), ? (не ведаю) на заданні ў першым слупку.

	Выказнік з'яўляецца галоўным членам сказа		
	Выказнік абазначае дзеянне прадмета		
	Выказнік у сказе <i>Свае творы Я. Колас пачаў пісаць вельмі рана</i> з'яўляецца састаўным іменным		
	Выказнік у сказе <i>Багатую спадчыну пакінуў нам Я. Колас</i> з'яўляецца простым дзеяслоўным		
	Выказнік у сказе <i>Я. Колас – з'ява ў духоўным жыцці беларускага народа незвычайная, непаўторная</i> з'яўляецца састаўным дзеяслоўным		
	Выдзяляюць 5 тыпаў выказнікаў		

-Як вы думаеце, аб чым вы даведаецеся на ўроку?

-Чаму павінны навучыцца?

-Прааналізуйце свае адказы і звярніце ўвагу на тыя пункты, у якіх вы паставілі пыталынікі.

2. Засваенне ведаў і спосабаў дзейнасці, першаснае разуменне вывучанага

Прачытаць сказы, знайсці граматычную аснову сказа, вызначыць від выказнікаў у сказах і спосабы іх выражэння.

1. *Жыве ў маім сэрцы побач з любоўю да Радзімы любоў да мовы.*

2. *Любоў да прыроды – гэта частка любві да Радзімы.*

3. *Хачу бясконца славіць наш родны беларускі край.*
4. *Без Радзімы і без свайго народа чалавек не можа жыць.*
5. *Сустрэча з роднымі мясцінамі была незабыўнай.*
6. *Ніколі не паставіць на калені наш народ!*

3. Работа з тэкстам

Усе мы любім родную зямлю, тое месца, дзе мы жывём, вучымся, сябруем. Але часам надыходзіць такі момант, калі цягне нас у падарожжа. Хочацца паглядзець іншыя краіны, іх прыгажосць незвычайную. І мара наша здзяйсняецца. Мы едем у экзатычную краіну з экзатычнай прыродай. Сапраўды, захопляе прыгажосць, новыя ўражанні. Здаецца, жыў бы і жыў у гэтым раі.

Але праходзіць тыдзень, два тыдні, і нас пачынае проста цягнуць дамоў. А рэчка за вёскай, лес і крынічка каля хаты здаюцца самымі прыгожымі і непаўторнымі.

І так сумна становіцца на душы, што разумееш: трэба ехаць дадому.

Вызначыць асноўную думку тэксту, назваць сказ, у якім яна заключана, вызначыць стыль тэксту.

Заданне: выпісаць выказнікі з 1 і 2 абзаца, вызначыць іх від і спосаб выражэння.

4. Творчая праца

Адкажыце пісьмова на пытанне: Што такое карэнні матчынай зямлі? выкарыстоўваючы састаўны іменны выказнік.

5. Заданні па выбары на прымяненне атрыманых ведаў у розных сітуацыях.

1) *Самадыктант.*

Запісаць па памяці апошнюю строку з верша “Трэба дома бываць часцей”, вызначыць від выказнікаў.

2) Перакладзі тэкст на беларускую мову, у апошнім сказе вызначыць від выказніка.

Самое прекрасное на свете – Родина. У каждого человека есть Родина, и каждый любит её. Любит родные леса и поля, любит людей, с которыми живёт, любит свой народ.

Любит свой родной язык и песни своего народа. Без Родины и без своего народа человек не может жить.

6. Кантрольна-карэкцыйны і рэфлексійны

1. Тэст

Выпісаць нумары сказаў з выказнікам

- а) простым дзеяслоўным;
 - б) састаўным дзеяслоўным;
 - в) састаўным іменным.
1. *Чары паэзіі Колас пачаў чэрпаць з чыстых крыніц народнай мудрасці.*
 2. *Я.Колас заўсёды быў пранікнуты клопатамі пра чалавека.*
 3. *Паэзія Я.Коласа сваімі вытокамі выходзіць з глыбіні народнай творчасці.*
 4. *Барацьба за светлую будучыню стала мэтай жыцця і творчасці Я.Коласа.*
 5. *Творчасць Коласа натхняе маладых паэтаў на вярышню паэтычнага майстэрства.*
 6. *Сёння мы можам ганарыцца творчасцю Я.Коласа.*

Дадатак

да пратакола ад 29.11.2025 года № 2

Урок беларускай мовы

8 клас

“Выказнік і спосабы яго выражэння.

Віды выказніка”

Жылянкова Т.М.,
настаўнік беларускай мовы
і літаратуры

аг. Капачы, 2025